

Kertomus tutkimuksistaani Kaukolan
pitäjän Kaukolan kylän Olli Paavilaisen me-
n. k. Piiksuon kankaalla olevalla kivika-
seella löytöpaikalla tekemistäni tutkimuk-
sista elokuun puolivälissä v. 1907.

Kertomukseen kuuluu 4 valokuvaa ja 2
karttaa tai piirrosta, sekä H. M. l. 4910:1-30.

Tailan asema.

Kaukolan pitäjältä onnistui suveella 1906
maisteri J. Ailion seiville saada kaksi kivikaa-
tista asuinpaikkaa keskeistä, toinen Riukjärven
ympärikä, toinen Ilmetjoen rannalla Piiskun-
salmen kylässä. Näiden molempien paikkojen puo-
livälissä jotenkin kulkee maantie Kuohkinie-
mettä Kortteenvalmelle, ja jotenkin suorassa lin-
jassa Olli Paavilaisen talon - Piiskunsalmen kylän
välillä, missä tämä linja leikkaa ääkenmai-
nituksen maantietä, on heti tien syrjässä sen luode-
puolella ^{nuusi - Piiksuon kankaalla} ~~kytymäksessä oleva~~ löytöalue. Se on
hieapohjainen harju, joka on vedenjakajana
Vuoksen Ilmetjoen ja Riukjärven vesistöjen väil-
lä, tästä kohtaa kuitenkin kääristyen Piis-
kunsalmen ja Ilmetjoen alueelle päin.

duonnoxsuhteet.

Harju on kokonaan hietää, ja kulkee maan-
tie pitkin sen korkeinta kohtaa. Se vietiä itään, ete-
lään ja länteen jotenkin jyrkästi, mutta löytö-
alueen N puolella, jonne harju vielä jonkeen
verran nousee, on omituinen, pyöreä, n. 30 m.
läpimitäteen oleva n. 10 m. syväinen kuoppa, joten-

kin ~~pujoreä~~ ja suppilomainen. Länsipuolella Har-
Tien on myöskin samallaainen, vaikka paajo pie-
nempi syvennys, Piiskunlampi, jossa pohjassa vielä
on vettä, mikä todistaa, että tuo toinenkin
kuoppa on mahtanut olla entinen lampi.
— Harjun itäpuolella on alava maata, n. s.
Aarresuo, missä sanotaan aarteita olevan. Nii-
tä oli muka kerran eräs seppä nähnyt rautaa.
Tyngyriksen rahaa täydenä, mutta kun hän oli
toverilleen sanonut: "käykää rahat hakemaan",
hävisi aarre hänen silmäinsä edestä maahan.

Korkeusluhteet.

Ylmetjoen lähimmäksi rannasta veden
kalvosta lukiin nousee maa ensinnä 8,75 mtr.,
mutta laskee siitä Aarresuolle 7,81 mtr. ja on taas
Piiskun harjun juurella ^{vain} 1,12 mtr. ylempänä veden
pinnan. Harjun rinne nousee hyvin jyrkästi ja
on harja kartaan merkityn alueen I pinna-
la saavuttanut 10,01 mtr. korkeuden yli joen, jor-
ka korkeus näinä tienoin lienee n. 16-17 m. yli
meren.

Löytöhistoriaa.

Piiskun kankaasta on jo pitkä aika
vedetty hiettaa uunihiekaksi, ja näin on kan-
kaalle muodostunut aika syvä hietakuoppa.
Tämän pohjalta ja reunamilta olivat lap-
set löytäneet aikojen kuluessa paajo savia-
ain paloja, hyviä sieroja ja ukonkynsiä. Missä
savia-ain paloja oli, oli niillä kassa oikein
paljo, ylimalkaan lähellä pintaa.

Kun sitte suvella 1906 ja 1907 muinais-
esineitä niiden mha-antakia paikkakun-
nalla intohimosesti kootiin, oli Piiskun kan-
kaalla kymmeniä lapsia kaivamassa kas-
killa ja lapsoilla; kun tuli kieles kaivaa, teh-
tiin kaivamisia yöllä, ja oli täitä häiritäytöitä
tekemässä täysikäisiinkin. Turve väännettiin ylös,

maa alta tutkittiin perinpohjin ja tunte heite-
tiin taas päälle, niin että pinnasta maa näytti
liikuttamattomasta. Näin löydetyistä esineistä
puheen kohta tuonnempana.

^(ensimmäisellä kerralla)
Kuopan reunoilta ja pohjasta sen si-
jaan hyvien kumien olevansa tekemisissä kulta-
turimaan kanssa, jota oli liikutettu. Maa oli hy-
vin möyheää, monin kohdin pinnasta, täynnä
saviaastian paloja ja luusirpaleita. Toisin paikoin
oli maa tuhkanväristä, ja ihan ylää yläessä
näkyi liuta.

Löytöalueen laajuus.

Rekkyin ensin otamaan selkoa tästä
kangaslaajutta olevan asutusalueen laajuudesta,
ja tein sitä varten koekäivänsä sen rinneillä.
Rinteen itäpuolella, joka hyvin jyrkästi laskee
harresuole, ei tullut mitäänlaisia löytöesi-
neitä näkyviin, ei edes rinteeseen ja hietakuopan
reunamalta, johon oli tehty peruna kuoppa. Myö-
skään eteläpuolella hietakuopan ei esiintynyt mi-
tään asutuksen jäänteitä, ylää vähän kuiva PSW,
jossa maa vahvasti laskee. Sen sijaan näkyi y-
lämainittu maantie hietakuopan pohjoisrajasta
kulkevan löytöasuma-alueen poikki, sillä sen
nolemmin puolella hietakuopan rajasta n.
n. 1-2 mtr. korjainen vyöhyke, mistä löytö-
ja esiintyi. Kaivempana tien varrella ei ole
merkkiäkään asutuksesta eikä seuraavia myö-
skään tavattu asken mainittu suuren suppilo-
patakuilun millään rinneillä. Asutus tun-
tuu siis rajattuneen nykyiseen hietakuop-
paan ja siitä muutamia metria yläpäin N.
matta ei kuilun reunamake asti, ^(käsittely) ^(alasta) ^(silloin n. 250-300 m²)

Tutkimuksia

Tutkittin ensin hietakuopan NW rin-
teellä 24 m² suuruisen alen ruutuihin jaettuna

Tästä ensinnä poistettiin turve ja turvekeros,
mikä ei ollut täyden dm. vahva. Täällä huomattiin
ruudut 6-11 ja osat 21 ja 24 jo varemmin tutkin-
tuiksi, sillä tapaukseen yllä on esitelty ja oli tur-
vevaan heitetty ^{myrky} koskemattoman maan päälle.
Muissa ruuduissa alkoi heti nurmen aua ke-
lehtävä kulttuurikerros, jossa esiintyi ruuduilla
1-5, 16-24 ykoi ja toinen saviaartanpala sekä
hiiltä. Ruuduista 12 ja 13 sen sijaan ei löytöjä
lainkaan tavattu. Kun lastaen toisen kerran käy-
tiin tutkimaan, tuli jo vastaan oikeita hiilikke-
roksia, paitsi ruudussa 16, jossa tämä kerros oli
vaalean kehtävä, sen sijaan kuin se oli hyvin
tummaa ruuduissa 21 ja 19. Muualla ^{maa} ^{huolto} ^{se} oli hiili-
suonilla sekoitettua ja lihasen kehtä. - Lastailla
tutkittiin maa heti kerroksessa ja tuli löytöjä,
vieleä 60-70 cm. syrydestä, enimmäkseen puun-
juuria myöten hakien.

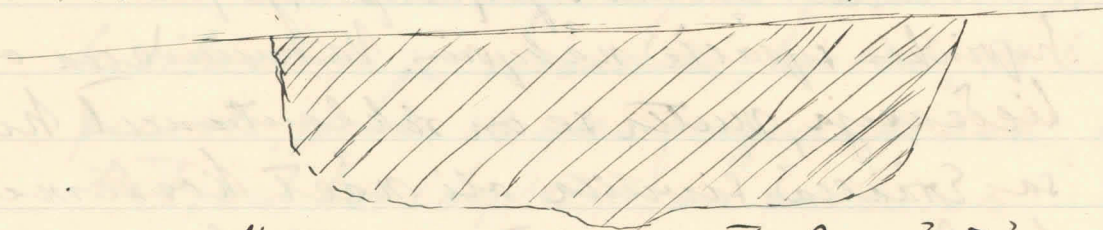
Profilissa olisi maakerrosten järjestys ylimäl-
kaan täälläinen: alinna koskematon pohjavara,
sen päällä kerros tumman täplikkästä hiiltä ja hiil-
tä, sitten harmaata tai vaalean kehtä maa ja ylin-
nä turve. Paikattain oli alin kulttuurikerros pu-
napaloista ja ankarasti tulen muuttelmaa.

Teetansija.

Ruudista 1-2 ja 16-17 näkyi maassa jo ensi-
lastan rupeaman ala osassa tumma ala, jolla
seuraavassa lastanottamassa huomattiin maa-
dostavan pyöreä, kaikki ruudut käsittävän
alan: teetansijan, jonka suurus oli 2,85 x 2 m.
Tämä oli pitkulaisen pyöreä ja sen SSO ja NNW
päässä oli kummassakin suurellainen maa-
peräinen kivi, joista edellisen suurus oli
64 x 50 cm., jälkimmäisen 45 x 30 cm. Kumpikin
kivi oli "teetapaikan" äärimmäisenä, kuitenkin
niin että ne kokonaisuuksiaan kuuluvasti haki-

turalaan, koska niiden nekorjakin vielä oli a.
3-4 cm. kulttuuritajan sisäpuolella. Jälkimmäinen
maakivi oli ylimmästä kohdasta 50, alimmalla
83 cm. maan alla, joten kiven korkeus oli 33 cm.
Kulttuurikerros alkoi vasta 11 cm. kiven alaosan
yläpuolella, ja samoin ulottui edelleen kivi-
kin alemmaksi kuin liikutusta kulttuurima-

Kulttuurimaan syvin vahvuus oli tied-
kerkeä, jossa se oli 81 cm. kun se taas reunoiden
vaihteli 72-66 cm. välein. Skemaattinen profiili
kuva on tään näköinen:

Kuten paikalla tekemästäni pohjapiir-
roksesta näkyy, löytyi saviaartianpaloja jotenki-
kaulta koko teltan sijan eri korkeuksista, vaikk-
ka alinna olevat olivat paksumpia ja run-
saammin koristettuja.

Minkäänlaisia kiviä ei tehty. Lieden-
jaa ei ollut. Hiiliä ei ollut lainkaan iläpuo-
lella ja vain siellä täällä, etupäässä 5-10
cm. pohjasta, eteläpuolella. Huode sivulla
oli sen sijaan oikea hiilikerkus, ja uloinna
huodenurkassa asemapiirroksen III merkityks-
kohdalla oli 40 x 50 cm. laajuinen nelikul-
mainen 20 cm. vahvinen hiilikeras, jonka
yläpuolellakin vielä alkoi 25 cm. maan pin-
nan alla oli osaksi hyvin suuria kekälei-
tä. Lähinnä pintaa oli taas, kuten verraten
muut yleisemmin muuallakin, runsaasti
saviaartianpaloja. — Alalla olevat hiilet
ovat aivan kosteita. (Ylläolevaan kuulua
asemapiirros, valokuva ja historiaa koskeva
luento 4910:13-17.)

Alue II

Keskeissä hietakuopan pohjaa arviolta n. 25 cm. alkuperäisen nurmen alla oli pöykitey mää erittäin punasta ja väkevää, täynnä pieniä sirpaleita ja saviasiapalojen fragmentteja. Tätä paikkaa ja sen lähialuetta ympäristöä tutkittiin n. 5 m² laajuudelta.

Hietaa otettaessa olivat tässä kullunikerokset menneet sekaisin. Kaivettaessa tuli heti pinnan alta näkyviin kasa nokkia kiviä, n. nyrkinsuuruisia, jokunen pienempikin. Näillä kivilä ei ollut mitään järjestystä, ja jokunen niistä tuli hyvinkin syvästi näkyviin. Varmuudella on tässä ollut liedenröykkiä, mutta se on rikkoutunut hietaa otettaessa. Eräällä sivulla oli näet koskemattoman hietan alla vahvasti musta hiiliä, mustia kiviä, lihasen keestä ja juovikasta maata. Näyttää siltä kuin olisi hietaa otettu liedenröykien toisen sivun altakin, ja liesi sen johdosta murunnut ja toinen puoli pudonnut alemmaksi olevaan kuoppaan, sekä sen päälle viskautunut pöykistä hietaa. Alimpain ja ylinen kivien vätilä oli n. 70 cm. ero, mutta havainnot kaivauksista tehdessä eivät oikeuta mitenkään otakumaan kahta päällekkäin olevaa eri aikaisista kullunikerokosta, kun taas varsin todennäköisesti tuntui, että tämä kohta oli pilauttunut hietanotossa. (H. M. L. 4910: 27-29)

(Tähän kuuluu valokuva no IV)

Alue III

Pääsuorkankaan NW puolella tien syrjässä kaivautiin myös kaistaleen. (vt. karttaa). Täällä kohtaa oli maa aivan tavallisen keestösen olosta, ilman tummia juovia ja hiiliä, siitä saati kuitenkin hyvin runsas määrä saviasiapalasia, n. k. ongensiimanpains

(H. M. L. 4910: 22-26)

Löydöt.

Päikköonkankaalta sain käsiini hyvin suuren määrän löydöjä, osaksi paikalta varemmin esille tulleita ja muut ostamiani, osaksi itse kaivauttamiani. Esineissä on vain yksi kivistä tehty kappine (H. M. l. 4910:26), n. k. ongensimampaino, jollaisiin Riihijärven alueeltakin on useita, osaksi kattokeitteitäkin, taiteen saatu. Muut löydöt ovat koko joukko poltetun luun esineitä, joista 8 teltan pohjasta (H. M. l. 4910:14), 3 ruudista 3-13 ja suurelainen määrä alueelta II (4910:28) sekä 3 siron aikaisemmin löydettyinä (H. M. l. 4910:12). Lisäksi kivilastuja ja -sirpaleita, hiiltä, 38 hiomakiven palasta, joista 13 ylen fragmentaarista, osaksi osteotit, osaksi löydettyjä eri paikoista alueita, n. k. n. 11 teltan sijasta.

Luonnottomasti suurimman ja runsaimman osan löydöistä muodostavat saviaartienpalat, joita alueelta on taiteen saatu tuhansia (n. 2960 kappaletta ainakin.) Reunapaloista päättaen on taiteen saaduissa paloissa osia ainakin 125:stä, vaikka tietysti paljon useammanastakin astiasta. Savi on yleensä seccaisia kuin kivikauden astioissa tavuista on, ja samoin sekä profilit että ornamentit, joiden viime mainittujen joukossa kampa-aiheet ovat valtavasti yleisimmät. (Vrt. näistä lähemmin selityksiä ja kuvaluonnoksia H. M. l. no 4910 Päikköonkankaan löydöistä.)

Erikoisia saviaasioita.

Saviaartien joukossa on kuitenkin sellaisiakin, jotka eroavat suuresti muista. No 4910:7 on luokiteltu saviaartienpaloja, joiden väri, aine, koristeet ja profilit ovat varsin outoja. Väri on mustaa, läpipalaneen näköistä, mutta ainakin paissa se ei näytä syntyneen palamisesta vaan olevan suorastaan maalaamista.

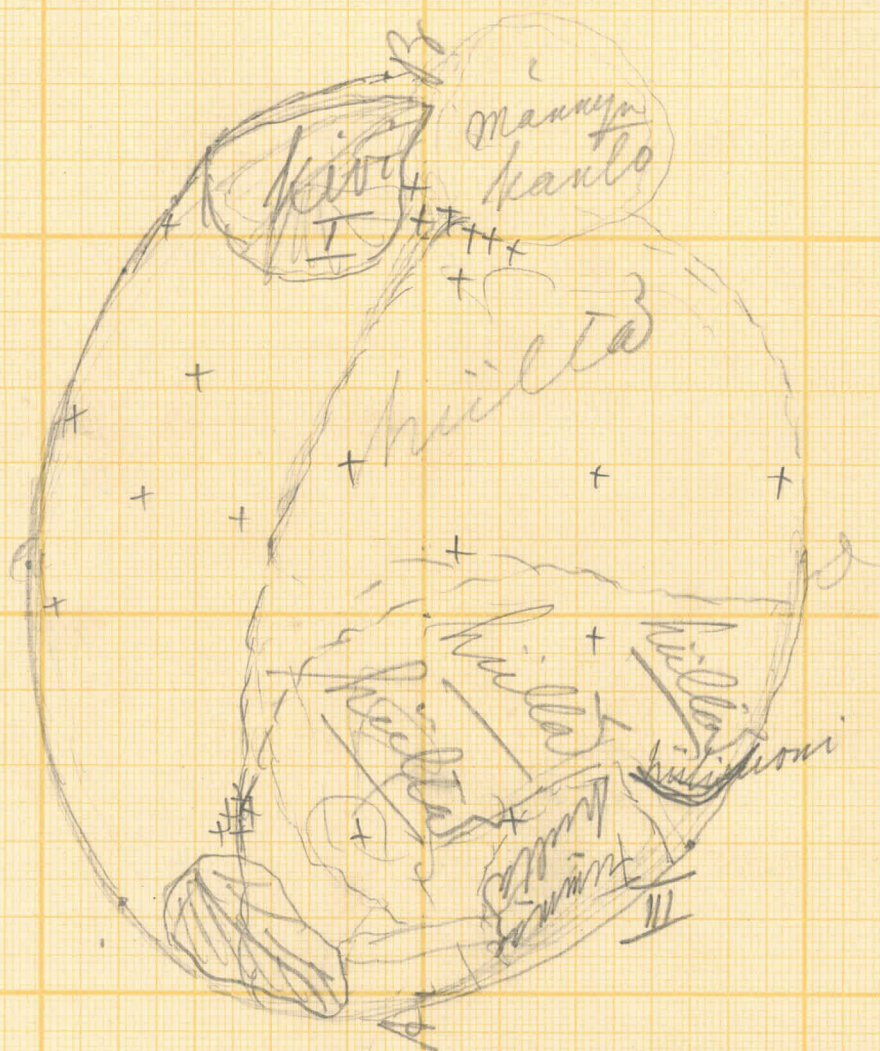
maalin käyttämisen Tulos. Saviaine on hienoa,
koko lailla puhdasta eikä karkearakeista, pinnat
ovat enimmäkseen koristamattomia ja tasaisia,
yhdessä profilerattomassa reunapalassa on kuitenkin
täyskivikautinen leimavimeenä tehty lam-
pa- ja matalakuoppa-koristeaihe (vrt. katalogia)
Pohjapalat ovat kuuluneet tasapohjaisiin
astioihin, mutta varsin kummallisia ovat u-
seat reunaprofiilit, jotka vahvasti muistutta-
vat reunoja sellaisissa astioissa kuin Schwindt
on kaivannut esiin nuoremalta rautakaudelta
Laatokan luoteispuolelta (vrt. Schwindtin Atlas
kuv.) Tällaiset astiat näyttävät tehdyn
vääntöpyörällä, eikä niillä koskaan tavata
kivikauden astioiden joukossa. Kautolasta niillä
kuitenkin on koko lailla (m. m. 4910: 2, 7, 656, 82,
93, 97 ja useissa myöhemmin muuseoon lähet-
etyissä löydöissä.) Nyt kysymyksessä olevain pala-
jen iän määrittely käy vaikeaksi sen vuoksi, että
niitä esille saataissa ei ollut havaintoja tehty,
olivathan vaan ylimaakaan löydettyt kukaan
muiden kanssa Pikkasen kankaalta. Saman ta-
paisin kuitenkin ovat ne palat (4910: 93), jotka
n. 40 cm. pylvästä olivat taiteen asteen kivikau-
dun muumista kivikautisesta kulttuurikerrokse-
stä. Ei näin ollen tunnu luultavasta, että ne
voisivat olla niin myöhäisiä kuin analogiset
Schwindtin esim. Lahtolasta varh. keskiajalla olevin
saviastioihin viitattiin, mutta joka Tapauk-
sesta muodottavat ne oman, epäilemättä hy-
vin myöhäiskivikautisen, muualta tuntemat-
oman ryhmän saviastioita.

Helsingissä 31 p. lokak. 1907

A. M. Faergeman

0 piste = 1,45
 hiiltä tuli 2,10
 kodan pohja 2,15
 ympäröivän kulltuurikerroksen raja 1,45
 tiekappale 2,18
 alin " 2,26

x) savastianpaljo

2,26
 1,45
 0,81

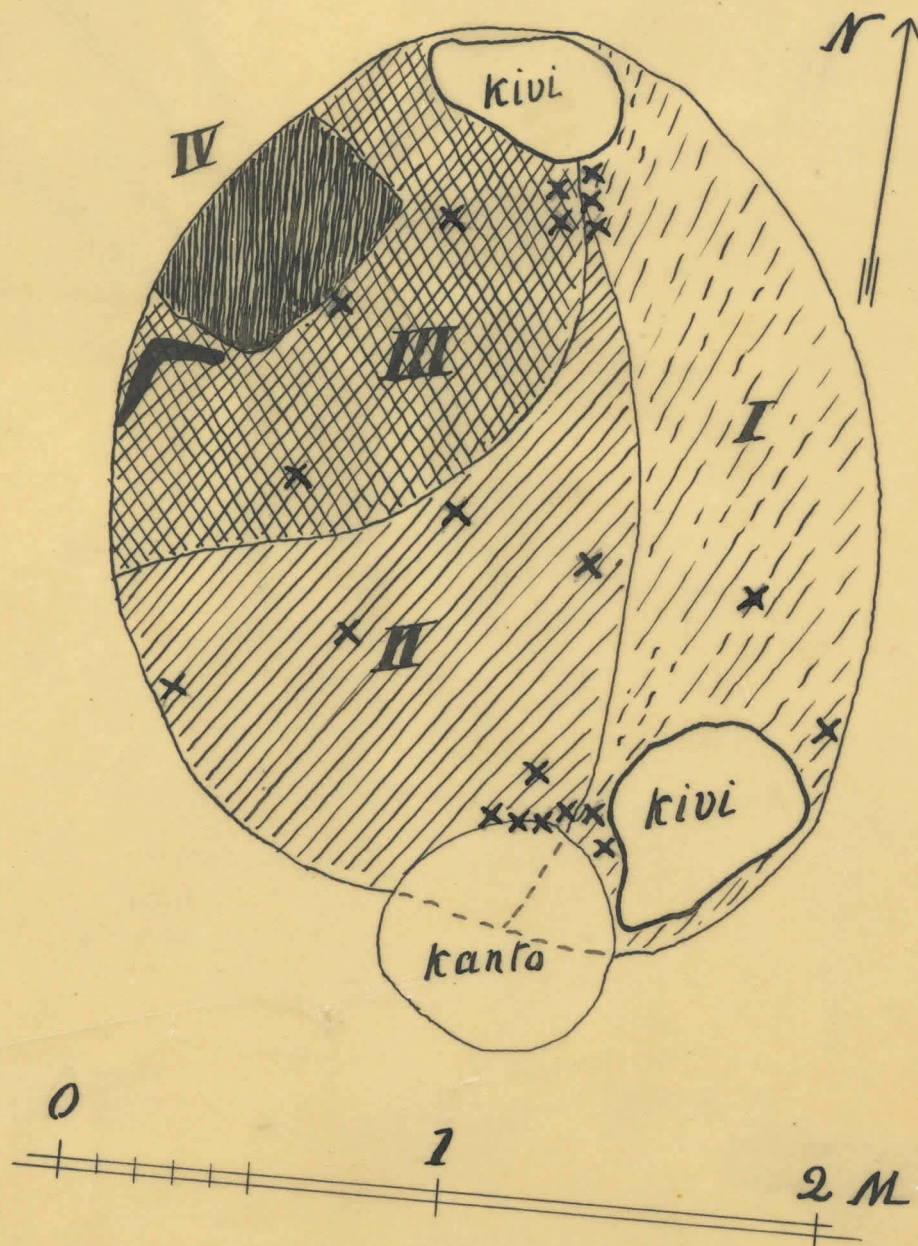
45 X 30 cm
 kivi no II alin piste on 2,28
 " " huippu on 1,95
 teltan pohja on siltäköhtä 2,17

hiiltä on ihan kauraa alissa oikea
voimakas kerros kulltuurikerros niin kuin
jotenkin lahealla pinnalla

III 40 X 50 nelikulmainen alue. Kerros n. 20 cm
paksu.

1 m

Kartta 33
 Haukela
 Pöksänselkä

Kartta 15

L5

1/5
 n. 9 sm²

Handwritten text (likely a signature or name) in red ink, possibly reading "H. H. H." or similar.

Winnipeg
Ch. 10
Ch. 11
Ch. 12
Ch. 13
Ch. 14
Ch. 15
Ch. 16
Ch. 17
Ch. 18
Ch. 19
Ch. 20
Ch. 21
Ch. 22
Ch. 23
Ch. 24
Ch. 25
Ch. 26
Ch. 27
Ch. 28
Ch. 29
Ch. 30
Ch. 31
Ch. 32
Ch. 33
Ch. 34
Ch. 35
Ch. 36
Ch. 37
Ch. 38
Ch. 39
Ch. 40
Ch. 41
Ch. 42
Ch. 43
Ch. 44
Ch. 45
Ch. 46
Ch. 47
Ch. 48
Ch. 49
Ch. 50
Ch. 51
Ch. 52
Ch. 53
Ch. 54
Ch. 55
Ch. 56
Ch. 57
Ch. 58
Ch. 59
Ch. 60
Ch. 61
Ch. 62
Ch. 63
Ch. 64
Ch. 65
Ch. 66
Ch. 67
Ch. 68
Ch. 69
Ch. 70
Ch. 71
Ch. 72
Ch. 73
Ch. 74
Ch. 75
Ch. 76
Ch. 77
Ch. 78
Ch. 79
Ch. 80
Ch. 81
Ch. 82
Ch. 83
Ch. 84
Ch. 85
Ch. 86
Ch. 87
Ch. 88
Ch. 89
Ch. 90
Ch. 91
Ch. 92
Ch. 93
Ch. 94
Ch. 95
Ch. 96
Ch. 97
Ch. 98
Ch. 99
Ch. 100

19th. March
Pyongyang

2/10/19

fulvipes ala

Blue
to 100
p.m.

was a black basket
under the

Pecten pecten palancito 73
musci majori

kurmen

Problema a mais

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15
18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	6	5	4

I liebesohnd

Kauhola Kauhola K. Olli Taavilainen Pirk
Rinne vetää } etelään. Myös rinteen itäpuolella on

1. Kivikauden asuinpaikka, Haukola, Piiksnonkan-
kaan hietakuoppa valokuvattu ^{lev. 2963.} Nsunnistaan.

2. Kivikauden asuinpaikka, Haukola, Piiksnonkan-
tuhtitavaa N reuhaa SW suunnassa. ^{lev. 2964.}

3. Haukola, Piiksmontkangas. Kivikauden asuinpaikka ^{lev. 2266.}
 aine I "Tutansijaa". Lamo Inkinen.

4. Haukola, Piiksmontkangas. Kivikauden asuinpaikka ^{lev. 2265.}
 aine II.

Kaukola. Rinkjärvi.

lev. 9262.

Kaukola Kuokkiniemi.

lev. 9259.

Haukola. Yrjö Taavilaisen talo ja kartano-
pellot ^{lev. 2261.}

Haukola. Rinkjärvi Yrjö Taavilaisen alueella kat-
sottuna. ^{lev. 2260.}

Kaukola, Hivikauden löytöpaikka. H. Kaasalainen ^{no. 2257.} peitto.